

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

זאת תנוכה

יום הבהיר ה' טבת

מקץ

גליון יג (תקכד)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

היי תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצי"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בי"ה עשי"ק פי מקץ - זאת חנוכה, יום הבהיר ה' טבת יום בו
דידן נצח "לעיני כל העמים והשרים", תחא שנת נסים.

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

שיחות

- 5 הערה במי"מ בשיחת ש"פ וישב.
6 מגילת אנטיוכוס.
6 ישראל וקוב"ה כולא חד.
7 הערות בהלי ע"ז פי"ה.

לקוטי שיחות

- 8 יעבור ואל יהרג במקום דליכא אנס.
10 יעבור ואל יהרג בספק סכנה.
11 שיטת הרמב"ן ביעבור ואל יהרג.
12 שיטת הרמב"ם באדם גדול וחסיד.
13 ההליכה לדותן משום כיבוד אב.
14 מלחמת החשמונאים לפי ההלכה.
15 ד' מאות איש נשטטו אחד אחד (גליון)

אגרות קודש

- 15 פתגם ר' זוסיא - מאדה"ז.
16 ציון למכתב כ"ק אדי"ש.
17 אודות תמונה ממחורש"ב.

מאמרי כ"ק אד"ש

- 17 כ"ה אתון שבפסוק ראשון דק"ש - בח"י כה
18 ציון אור התורה בהמאמר הנ"ל

פשוטו של מקרא

- 18 הערות בפרש"י בפרשתינו

חסידות

- 20 הערות בסי "שיעורים בתניא"
21 הערה בהסכמת הרה"צ ר' זוסיא בספר התניא

נגלה

- 22 הערה בהלי ספר תורה

ש י ח ו ת

הערה במ"מ בשיחת ש"פ וישב

הרב נחום בלוי

≈ תושב השכונה ≈

ב"משיחת ש"פ וישב, א' דחנוכה" ש.ז. בס"ב: "סיאיז מבואר בכ"מ אז דער אויפטו פון חנוכה - און עד"ז פורים - איז, דער בירור ועליי פון דעם תחתון ביותר, באופן פון אתהפכא חשוכא לנהורא, וכידוע: פריער איז געווען **התגברות** ביותר של החושך - "נכנסו יוונים להיכל" און "טמאו כל השמנים שבהיכל", און מיהאט געדארפט מלחמה האבן מיט "מלכות יון הרשעה" וועלכע האבן געוואלט "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", און דערנאך איז געווען דער נצחון המלחמה - "מסרת גבורים ביד חלשים וטמאים ביד טהורים כו", און דער נס פון פך השמן וועלכער האט געברענט אכט טעג...".

ובהערה 14 (על תיבת 'וכידוע') מציין: "תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ובכ"מ...".

ולא הבנתי הכוונה במ"מ זה. ולהעיר דבד"כ מובא מ"מ זה כציון על הלשון הידוע "נתאוה הקב"ה להיות לו יתי דירה בתחתונים".

ולאחרי העיון חשבתי לתרץ בדוחק שהמ"מ הוא על כללות ותוכן הדברים שבתחילה היי "התגברות ביותר של החושך", והנס דחנוכה היתה הנצחון על החושך, וע"ז מציין למש"כ "נתאוה הקב"ה להיות לו יתי דירה בתחתונים". אבל מעולם לא ראיתי שיציינו מ"מ זה לדברים שהם כתוכן הנ"ל.

ולא באתי אלא להעיר.

מגילת אנטיוכוס

הת' יוסף שאנאוויטש
≈ תלמיד בישיבה ≈

בהמבואר בשיחת ש"פ וישב שבת חנוכה סעי' א' אודות מגילת אנטיוכוס שנקרא על שם אנטיוכוס הרשע ונתבאר הביאור בזה עיי"ש, יש להעיר דבבחי"ג חלי' סופרים הזכיר מגילת בית חשמונאים, וראה גם מ"ש רבינו נסים גאון בהקדמתו לספר חיבור יפה מהישובה שקוראו מגילת בני חשמונאים, ועד"ז בהקדמה לספר מעשיות שקוראו מגילת חשמונאי, וראה בס' בינו שנות דור ודור ע' קכ"ב והלאה שתאריך להוכיח דכוונתו למגילת אנטיוכוס, והתוס' רי"ד סוכה מד, ב, בד"ה חביט כתב דמקום שנוהגין לקרוא מגילת אנטיוכוס בחנוכה אין ראוי לברך עליה כו'.

ישראל וקוב"ה כולא חד

הת' אלישיב קפלון
≈ תות"ל 770 ≈

בשיחת ש"פ ויצא היתה א' ההוראות, להיזהר שלא לומר על אדם תכונות ששייכות רק אצל עצומ"ה, שמזה יכול להשתלשל ע"ז. (עכת"ד).

וצריך ביאור, דלכאורה איתא בריבוי מקומות, שישראל הם חד עם עצומ"ה וכיו"ב (וכן בהדרן אות ט'). וצריך לומר (לכאורה) הביאור בזה, שהכוונה היא, שכשאדם נשאר **במציאנותו** הוא ומשווה לעצמו תכונות של אלקות, הי"ז סתירה לאחדות הוי", וכידוע החילוק בין ישראל לאוח"ע, בזה, שאצלם תכלית הגדלות היא **שהאדם עצמו** יחפוך לאלוקים (אחרים). משא"כ בישראל, תכלית הגדלות היא, **להתאחד עם הקב"ה ע"י הביטול בתכלית**, ועי"ז נעשה ממילא חד עם עצומ"ה.

לכן, כשיהודי מתבטל לגמרי לאלקות, הי"ח בבחי' "סימנא בעלמא" על אלקות, ולא נרגש כ"א (אך ורק) אלקות, ועצ"ע.

≈ ≈ ≈

הערות בהלי' ע"ז פ"ה

א. במצות ל"ת י"ח: שלא לעזוב השנאה למסית שנאמר ולא תשמע אליו. ובהלי' ע"ז פ"ה הי"ד: ולפי שנאמר בשנא עזוב תעזוב עמו, יכול אתה עוזב לזה תלמוד לומר ולא תשמע אליו.

והנה, מאחר שהרמב"ם קרא למצוה זו בשם "שלא לעזוב השנאה למסית", משמע מדבריו, שגם המצוה "עזוב תעזוב עמו" פירושה שכשרואה חמור שונאו רובץ צריך לעזוב השנאה לאיזה זמן ולעזור לו לפרוק, משא"כ במסית אסור לעזוב השנאה אפי' לזמן קצר, וזחו חידוש גדול לכאורה, כי בפשטות לומדים המצוה של עזוב תעזוב, שאע"פ שצריך לשנאותו (וכבגמרא פסחים ק"ג, ב. ורמב"ם סוף ספר נזיקין ותניא פליג שמדובר באלו שצריך לשנאותם עפ"י תורה) הנה מ"מ יש לעזור לו בעת שחמורו רובץ, אע"פ שבאותו רגע של העזרה ממשיך לשנוא אותו. וכך לומדים בפשטות דין זה, וכדפירש"י בפי' משפטים עה"פ עזוב תעזוב שעזיבה זו היא מלשון עזרה.

ולכאורה יש בזה ראי' למבואר בתניא שם שאע"פ שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם ג"כ עיי"ש. ועפ"י ביאור הנ"ל במצוה זו הרי זה מוכרח שמצוה לאהבם, ג"כ כי אם הי' מצוה לשנאותם ולא הי' שום מקום לאהבה אי"כ איך הי' אפשר לעזוב השנאה כשחמורו רובץ, אבל מאחר שמצוה לאהבם ג"כ מצד הטוב שבהם, על כן בזמנים מסויימים שצריך לפרוק המשא צריך לעזוב השנאה על הצד ולגלות האהבה אע"פ שמדובר באלו שעפ"י תורה מצוה לשנאותם.

והנה בתוסי' פסחים שם ד"ה שראה הקשו למה צריך לפרוק מהשנא לפני הפריקה מהאויב שחז"ל פירשו בזה שזהו בשביל לכפות יצרו, ושאלו התוסי' מה כפיית יצר שייך בזה והרי מצוה לשנאותו. ועפ"י הנ"ל מובן היטב שהתורה צייתה שאע"פ

שמצוה לשנאותנו הרי ברגעים אלו צריך לגלות האהבה שמצוה לאהבם גי'כ מצד הטוב שבהם (ועיין לשון הרמב"ם סוף ספר נזיקין). ולכן צריך לכפות היצר בכדי לעזוב השנאה. משא"כ במסית שיש על זה לאו שאסור לעזוב השנאה אפילו לרגע אחד (אע"פ שלכאורה גם במסית יש בו טוב שהרי הוא מישראל).

ב. בפ"ה הי"ז ואילך מבואר הלאו שלא לחתנבא בשקר אפי' בשם השם, ושלא לגור מהריגת נביא השקר, ולכאורה אינו מובן למה נכלל דין נביא שקר שמתנבא בשם השם בהלכות עבודת כוכבים. וחרי בהלי' יסודי התורה פ"ז ופ"ח מבוארים כל דיני הנבואה באריכות, ושם מבוארים מ"ע ומל"ת לשמוע מן הנביא ושלא לנסותו.

ג. במנין המצוה לפני הלי' ע"ז: יא. שלא לבנותה. יב. שלא להנות מכל ממונה (דעיר הנדחת), ואילו בהלכות הסדר הפוך, דבפ"ד הי"ז: וכל הנהנה ממנה כו', ובה"ח: ואינה נבנית לעולם. וצ"ע למה שינה הסדר, אע"פ שתמיד סדר ההלכות מתאים לסדר המצות.

ד. בפ"ה הי"ד יש 5 מצות בהלכה אחת! דבר נדיר מאד.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

יעבור ואל יהרג במקום דליכא אנס

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
 ≈ ר"מ בישיבה ≈

בלקו"ש וישב - חנוכה (בסעי' ב') מבאר דפלוגתת רש"י והרמב"ן [אם המלאך אמר בפירוש ליוסף שאחיו מתנכלים להמיתו] תלויי בפלוגתת הראשונים בדין "יעבור ואל יהרג" דהרמב"ן סב"ל כשיטת הרמב"ם דאם נהרג ולא עבר הי"ז מתחייב

בנפשו, ולכן סב"ל שדברי המלאך לא נאמרו מפורש ליוסף, כי אם ה"י ידוע לו שיש סכנה בדבר ה"י אסור לסכן עצמו, אבל רש"י סב"ל כשיטת התוס' דאם נהרג ולא עבר "צדקה תחשב ל"י לכן הלך אף שיש סכנה בדבר עי"ש, וראה בהערה 20 שמביא מביאור הגר"א [לפי דעת התוס'] דגם כשאין הכוונה להעביר רשאי להחמיר ע"ע.

ויש להעיר במ"ש בשו"ת הרדב"ז (חי"ג סי' תמ"ד) וז"ל: שאלת ממני עמ"ש (בפסקי ריקאנטי סי' קס"ו) שהריב"א חלה את חליו אשר מת בו, וחל יוהכ"פ באותם הימים, ואמרו לו הרופאים שאם יתענה ימות בודאי ואם יאכל שמא יחיה, והוא אמר ברי ושמא ברי עדיף, ולא אכל ומת, אם יפה עשה? תשובה, לגבי הדין אין ללמוד ממנו כלל, שהרי אפילו ספק ספיקא של פקו"נ דוחה שבת ויוהכ"פ, ואפילו לחיי שעה חוששין, ואפילו לפי מ"ש האחרונים שמי שה"י דינו יעבור ואל יהרג, ונהרג ולא עבר ה"ז משובח, וכן הוא דעתי ודלא כהרמב"ם בזה, הני מילי במקום שיש קידוש ה' בדבר, שמוסר נפשו על דתו ית' אבל בפקו"נ לא, וכמ"ש שהמונע עצמו ה"ז כשופך דמים, ואולי הריב"א ידע בעצמו שאפילו יאכל ימות בודאי כו' עכ"ל, וכ"כ בתשובה בח"ד סי' ס"ז דאפילו להחולקים על הרמב"ם אם עבר ונהרג ה"ז משובח שאני התם דאיכא קידוש ה' כו' עי"ש.

וע"י גם בסי' אור גדול סי' א' (ג,א) שהביא ראיית הפרי חדש לשיטת הרמב"ם דאם נהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו מפיקוח נפש שדוחה את השבת ובפקו"נ אמרינן שהשואל ה"ז שופך דמים נמצא דאיכא איסורא במילתא דוחי בהם ולא שימות בהם כו' וה"נ לענין יעבור ואל יתרג דאם נהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו.

וע"ז האריך האור גדול שם לתרץ שיטת התוס' דזחו רק במקום שיש קידוש ה' וחילול ה' שיש אנס הרוצה להכריחו לעבור בשאר עבירות, דאף כשמתכוון להנאת עצמו (לפי דעת הגר"א) מותר לו ליהרג, ה"ז רק במקום שיש אנס דאיכא קצת קידוש ה' וקצת חילול ה' ומשום הכי רשאי לתחמיר על עצמו, אף דאין כאן קידוש ה' וחילול ה' גמור שיהא מחוייב למסור נפשו ורשאי לעבור בכדי שלא יהרג, מ"מ כיון שיש קצת קידוש ה'

וחילול ה' שפיר הוה מדת חסידות להחמיר על עצמו, משאי"כ בפיקוח נפש שלא עי"י אנס דליכא קידוש ה' וחילול ה' כלל משי"ה אינו רשאי להחמיר על עצמו, ובזה לית מאן דפליג דאסור והשואל הי"ז שופך דמים.

ומכריח חילוק זה מאביי (סנהדרין עה,ב) דלית ליה האי חילוק דהנאת עצמן וסובר דאם הוא בפרחסיא אפילו להנאת עצמו יהרג ואל יעבור, וקשה לדידיה דמאי שנא מחולה בפיקוח נפש דמותר בכל האיטורים אף שזהו בפרחסיא, ואי"כ מאי שנא מאנס דכשהוא להנאת עצמו בפרחסיא יהרג ואל יעבור, ומוכרח לומר כחילוק הנ"ל דשאני אנס שיש בזה קידוש ה' וחילול ה' משאי"כ בחולה בפיקוח נפש, ועד"ז צריך לומר לפי שיטת התוס' עי"יש.

וא"כ בנדו"ד לגבי יוסף, הרי לא הי' כאן אנס שרצה לכפותו לעבור על כיבוד אב, וזה דומה לכאורה לחולה שיש בו סכנה דלכו"ע אמרינן שהשואל הי"ז כשופך דמים כו', ואי"כ כאן לכאורה לכו"ע (גם לפי דעת התוס' והגר"א) לא שייך לומר בזה דצדקה תחשב לו וכו'? ויש לעיין בזה יותר.

≈ ≈ ≈

יעבור ואל יהרג בספק סכנה

ב בהא דמסיים בהערה 20 דיש להוסיף בזה עפ"י מ"ש בסוף הערה 13 שבנדו"ד לא הי' מצב דיחרג ממש אלא חשש סכנה, יש להביא דוגמא לזה מעירובין כא,ב, דאמר ר"ע מוטב שאמות מיתת עצמי ולא אעבור ע"ד חבירי (לבטל מצות נטי"ו), וכתב בסי' תורת חיים שם דמשמע מכאן דמותר לו לאדם להחמיר על עצמו למסור נפשו למות כדי שלא יעבור אפילו איסור דרבנן, ומקשה ע"ז לשיטת הרמב"ם דבמקום דאמרו יעבור ואל יהרג אם נהרג ולא עבר הי"ז מתחייב בנפשו, ומתרץ וז"ל: ושמא יש לחלק דכל היכא דברי לו שיחרג אינו רשאי לו למסור נפשו, ושאני הכא דספיקא הוה שהרי לסוף הביא לו מים, ומביא עוד דוגמא לזה מפרק מרובה (פ,א) בחסיד שהי' גונח בלבו כו' עי"יש, וראה גם במהרי"ץ חיות עירובין שם שכי"כ שהי' ספק

סכנה. מיהו הם כתבו זה אפילו לפי שיטת הרמב"ם, וכאן בהשיחה נתבאר זה לפי רש"י לפי שיטת התוס' דוקא, אבל לדעת הרמב"ן דסב"ל כהרמב"ם לא. ואולי משום דהרמב"ן סב"ל דאם אמר לו המלאך בהדיא ה"ז ודאי סכנה ולא ספק. [ויש להעיר לפי הנ"ל דאפילו לדעת התוס' במקום דליכא אנס מודים דאם נהרג כו' ה"ז מתחייב בנפשו דלפ"ז ח"י לו להתורת חיים להקשות הקושיא על ר"ע אפילו לפי שיטת התוס', ומשמע לכאורה דלא סב"ל להתורת חיים חילוק הנ"ל לדעת התוס', אלא דא"כ יוקשה מכל פקו"נ דהשואל ה"ז שופך דמים כו', ובחך דר"ע ח"י עכו"ם ששפך המים, ואולי זה דומה לאנס ויל"ע עוד].

≈ ≈ ≈

שיטת הרמב"ן ביעבור ואל יהרג

ג) בהערה 18 כתב: ראה ב"י לטור שם (ש"ך שם סק"א) דדעת הרמב"ן בתורת האדם (ומביאו הר"ן פ' יח"כ) נראה שהיא כדעת הרמב"ם, עכ"ל. (וזהו כהמבואר בהשיחה בביאור הרמב"ן).

ויש להעיר מהרמב"ן במלחמות סנהדרין סוף פרק בן סורר ומורה וז"ל: ולא מצית למימר לפנים משורת הדין (נהרג) דודאי לא הוה קטיל נפשיה אי לאו דינא הואי שהרי מקרא צוח ואומר ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגוי עכ"ל ומביא רא"י לזה מירושלמי שביעית, וממשיך דלא שמענו מדת חסידות לחולה שיש בו סכנה שלא יחללו עליו את השבת אלא המזרז משובח והמונע עצמו מתחייב בנפשו עיי"ש [וזוהו כראיית הפרי"ח הנ"ל], וזהו בהדיא כשיטת הרמב"ם.

וראה בסי' אור גדול שם שהביא ב"י הנ"ל דהרמב"ן בתורת האדם משמע דסב"ל כהרמב"ם, והוא דחה זה דמשם ליכא רא"י ד"י"ל דשם איירי רק בהנאת עצמן, אבל אם מתכוון להעביר על דת אז מודה דמותר ליהרג, וכשיטת רבנו ירוחם (המובא בהערה 20) לפי דעת התוס', והאריך להוכיח דהר"ן ביומא (פרק יח"כ) הביא גם כן דברי הרמב"ן בתורת האדם, ומ"מ סב"ל במסכת שבת מט, א, לגבי אלישע בעל הכנפים דרשאי להחמיר על עצמו,

ועכצ"ל דסב"ל כרבנו ירוחם דלחעביר על הדת שאני דשם רשאי, וא"כ גם לפי הרמב"ן בתורת האדם אפשר לומר כן, אלא דמהרמב"ן במלחמות סנהדרין שם מוכח דסב"ל בהדיא כדעת הרמב"ם.

≈ ≈ ≈

שיטת הרמב"ם באדם גדול וחסיד

ד) לפי מה שנתבאר בסעי' ד' שגם לדעת הרמב"ם "אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים ורואה שחזור פרוץ בכך רשאי לקדש את ה' ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו האם ולמדו כו"י דזהו גם הביאור לגבי יוסף כיון שראה שאחיו שחסר בהם בכבוד אב כו' עיי"ש - הנה לפי"ז נמצא לכאורה דשוב אין לומר הביאור שבסעי' ב' דהרמב"ן ורש"י פליגי בפלוגתת הרמב"ם והתוס', כיון דגם לדעת הרמב"ם בכח"ג מותר לו ליהרג כו', וא"כ צריך ביאור במה פליגי.

ולכאורה הי' אפשר לומר עפ"י מה שהאריך באור גדול שם להוכיח דהרמב"ם עצמו לא סב"ל כדעת הנמ"י דבאדם גדול רשאי להחמיר על עצמו מדלא חילק בזה, וכן משמע ברמב"ם (ה"ד) דחשיב לדניאל חנניא מישאל ועזריה כו' שקידשו את ה' עם כל מי שנאמר לו יהרג ואל יעבור מדינא ולא מחמת גדולי הדור (כמ"ש הנמ"י בסנהדרין שם) עיי"ש, ומוכח דחולק ע"ז, ומסיים דלשיטת הרמב"ם כל היכא דמדינא יעבור ואל יהרג אסור למסור נפשו ואין שום חילוק בין גדולי הדור לאיניש דעלמא כו' ושיטת הנמ"י היא הכרעה כו' עיי"ש.

דלפי"ז הי' אפשר לבאר דבזה גופא פליגי רש"י והרמב"ן דרש"י סב"ל כשיטת הנמ"י דאדם גדול מותר אם הדור פרוץ כו', משא"כ הרמב"ן סב"ל לגמרי כשיטת הרמב"ם דאין הפרש בכך ולעולם אסור. אלא דבהשיחה נקט דגם הרמב"ם סב"ל כהנמ"י כמ"ש בכס"מ כו' (ראה הערה 24).

ויש להעיר עוד בענין זה עפ"י המבואר בלקו"ש דשבת זו דקיום המצוות הי' רק להחמיר ולא לחקל כו', ולכאורה תרי

לא נצטוו אז על כיבוד אב משא"כ על שפי"ד, וא"כ לכאורה איך נימא דבשביל כיבוד אב שהיי חסר אצל השבטים מסר נפשו? ואפשר לומר עפ"י המבואר בלקו"ש ח"ה ע' 147 וע' 153 (וראה הערה 31 שם בארוכה) וע' 406 שכיבוד האב גדרו וקבלו על עצמן כל האומות ולכן שייך עונש ע"ז כפי שמצינו לגבי יעקב כו' דמוכח מזה שהיו מצווין ע"ז עיי"ש.

ובענין זה כדאי לציין ג"כ ממ"ש בסי' תיבת גומא (להפמ"ג) פי' וישב) שגם הוא הקשה הקושיא על יוסף דאיך הלך למקום סכנה והרי עבר על מצוות עשה וליית כמ"ש הרמב"ם ח"ל' רוצח ושמירת הנפש (פי"א הי"ד) ולא תשים דמים כו' (ויש להעיר לפי הני"ל דבזה עדיין לא נצטוו משא"כ בכיבוד אב כני"ל דקבלו על עצמם הי"ז נעשה לחיוב, ולכן לא הקשה בהשיחה מחמת זה אלא משום ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וכו') ותירץ כפי השיחה לפי מ"ש ביו"ד סי' קנ"ז דאדם גדול רשאי למסור עצמו ובדורו היו מזלזלים בכיבוד אב ולכן מסר נפשו עיי"ש.

[וראה בגליון הקודם ע' 31 מה שהקשה הרב ש"ב שי' וואלפא על המפרש בה"ל יסודי התורה פי"ד הי"ט, ובנוגע לחנניא מישאל ועזריא לכאורה י"ל כמ"ש התוס' בפסחים נג"ב, בד"ה מה שחנניא מישאל ועזריא היו יכולין לברוח ומי"מ מסרו נפשו, דזה מוכח מהגמ' שם שמקשה מה ראו למסור נפשו, ומוכח שהי להם ברירה כו', ולכאורה אפ"ל זה גם לדעת הרמב"ם, ולפועל כיון שלא ברחו היו מחוייבין מצד הדין דבפועל היי מוטל עליהם חיוב זה אז, ולכן שפיר כתב הרמב"ם שהיו מחוייבים מצד הדין, אבל מ"מ אי"ש גם דברי המפרש לגביהם ואכתי ליי"ע]

≈ ≈ ≈

ההליכה לדותן משום כיבוד אב

ה) בהמבואר באות ג' דגם דותן נכלל בציווי יעקב דרק מראה מקום לו, יש להעיר במ"ש בבית הלוי פי' וישב שאמר לו יעקב והשיבני דבר דאע"ג דשלוחי מצוה אינם ניזוקין אפילו

בחזירתן עם כל זה עשה עמו ליתרון והוספת שמירה וצווה גם על החזרה שישב לו דבר כדי שיהי שליח מצוה ממש גם בחזרתו, ורק באשר לא מצא אותן בשכם והלך אחריהם לדותן ולהלך לדותן הא לא נצטווה מאביו ושם קרהו מה שקרהו עיייש, אבל בפשטות מסתבר לומר דמראה מקום הוא לו, וגם שם הי מצווה כו' כמבואר בהשיחה.

≈ ≈ ≈

מלחמת החשמונאים לפי ההלכה

1) בהמבואר בסעי' הי לענין החשמונאים דלכאורה כיון שהי סכנה ודאית אין היתר לצאת למלחמה זו עיייש, יש להעיר במייש בסי' החשמונאים (מובא בסי' דורות הראשונים ח"א ע' 342) וז"ל: ומתתיחו והאנשים אשר עמו שמעו את אשר עוללו לאחיהם, ויצר להם מאד, ויועצו יחדיו לאמר אם עשה נעשה ככל מעשי אחינו לבלתי התיצב בפני הגוים בעד נפשנו ותורתנו עוד מעט והשמידו אותנו, ויגמרו אומר ביום ההוא לאמר אם הלחם ילחמו אויבינו בנו ביום השבת ויצאנו לקראתם ועמדנו על נפשנו ולא נמות כגוע אחינו בהמערות עכ"ל, והדורות הראשונים פירש שראו כי אין דרך כי אם אשר במתי מספר יאחזו בחרב נקם ברית כי אם לא יכחדו כולם מן הארץ ואז הכינו להם צבא וחיל להלחם כו' עיייש בארוכה, דלפייז נמצא דבודאי הי מסירת נפש שלחמו על הדת כו', אבל לפייז לכאורה לא שייך לומר דאין היתר לצאת למלחמה מצד פקו"נ כו', כיון שחשבו דאחרת אי אפשר וכו', דאם לא ילכו להלחם בודאי יכחדו מן הארץ כו', וילייע בזה יותר.

ובהא דמובא שם בסוף הסעי' שהגזרה היתה על מילה שבת וחודש שיש דיעות דיהרג ואל יעבור הוא רק בלעבור על מצוות לית ולא בלבטל מייע עיייש, לכאורה מה שייך כאן שבת, הלא שבת ודאי היא בלא תעשה. וילייע גם לדיעה זו אם גם מילה בכלל כיון שהיא עשה שיש בה כרת, וראה פסחים נט, א ובכ"מ לענין עשה שיש בו כרת דחמיר וכו'.

~~~~~

ד' מאות איש נשמטו אחד אחד (גליון)

קבוצה מאברכים לומדי השיחות
 הרב ישכר בער הלוי גורביץ
 נין ונכד להחזרה מלובלין זצוק"ל
 ≈ סגן יו"ר ≈

במ"ש התי' י.צ.ג שיי בגליון הקודם עי' 10 לתרץ השאלה דלמה
 אי אפשר לומר דהטעם שעשו לא המשיך ללחום ביעקב משום אותו
 הטעם שפעל על הדי' מאות איש עיייש מה שתירץ.

לכאורה אין תירוצו עולה יפה, דבמ"ש שיעקב עדיין התיירא
 מעשו, הנה זה מוכיח שבפועל לא התיירא, אין זה הוכחה כי
 יעקב עדיין התיירא דלא ידע איך שכל זה פעל בעשו, אבל מ"מ
 מזה גופא שלא המשיך ללחום י"ל דאכן באמת זה פעל עליו,
 וכן ממה שהיי ירא להתלוות עמו ג"כ ליכא הוכחה כי יעקב
 עדיין התיירא כי לא ידע מצבו של עשו אבל בפועל י"ל דבאמת
 פעל עליו פחד כו', ומ"ש דעשו לא התיירא כ"כ כיון שהוא
 אחיו של יעקב כמ"ש רש"י אי"כ אחינו אתה כו', הנה זהו רק
 אם מתנהג כאח אבל אם ילחום בו בודאי לא יועיל מה שהוא
 אחיו, ומנא ליה לרש"י לחכריח מזה דאנשיו שהיו עמו נשמטו
 אחד אחד ויליע.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

פתגם ר' זוסיא - מאדה"ז

הרב ברוך שלום יעקבסון
 ≈ תושב השכונה ≈

באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק י"ג עי' ריט כותב כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: "וכבר ידוע הפתגם החסידותי מדברי רבינו

הזקן, שמה שלומדים בדרכי עבודת השם מהנהגת "גנב . . שאף שבפעם הראשונה אינו מצליח בכ"ז מנסה עוד פעם ועוה"פ", עכ"ל.

ויש להעיר שבאג"ק ח"ה ע"י קיט (וכן ב"היום יום" ג 'אייר. וספח"ש היש"ת ע"י 105) חובא הפתגם בשם הרח"צ ר' זוסיא מאניפאלי זצ"ל.

ואולי י"ל שר' זוסיא שמע הפתגם מכ"ק אדמו"ר הזקן, ולאח"י היי הפתגם שגור בפיו ולכן נקראת על שמו בכמה מקומות.

ציון למכתב כ"ק אד"ש

הת' מ. פריידין
≈ תות"ל 770 ≈

באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חט"ו אגרת היש"ל "במ"ש אודות המחשבות של הסבתא שלו . . שמצירת במחשבתה ענינים המבלבלים - יש לבדוק המזוזות בחדר...".

ובהמשך לזה באגרת היתשו "במענה על מכתבו בו כותב שבדקו המזוזות ונמצא כשרות . . ובכ"א שיהי משהו בהמזוזות לא כסדר ע"פ כתבו מצב הסבתא".

מהראוי לציין ל"שמועות וסיפורים" ח"א ע"י קניג אות ב' (במהדורת תשכ"ד) ששם מובא כל פרטי הסיפור הקשור עם ב' המכ"י דלעיל. ואשר אחרי שקיבלו המכתב האי הנ"ל בדקו המזוזות. ולפני שבדקו קבעו מזוזה א' חדשה ולכן לא בדקו. ואחר שהגיע המכתב השני בדקו גם את המזוזה החדשה והיא היתה פסולה!

אודות תמונה ממהורש"ב

בהמוזכר בהתוועודת דשבת שעברה, ע"ד תמונתו היחידה של כ"ה אדמו"ר מהורש"ב נייע יש לציין לשמו"ס הנ"ל עמ' ק"ה אות ע"ה ול"לובאוויטש וחיילי"י עמ' 4 ששם מסופר פרטי השתלשלות עשיית התמונה.

מ א ר י כ " ק א ד " ש

כ"ה אתוון שבפסוק ראשון דק"ש - בחי' כה

הרב אהרן לייב ראסקין
≈ תושב השכונה ≈

בד"ה ואתה ברחמיך הרבים תשמ"ח (קונטרס חנוכה תשי"ג) סוף ס"ג כ' וז"ל: ויש לומר, דזהו גם שבשמע ישראל יש כ"ה אתוון בחינת כה, אף שיחוי"ע (בכלל) היא בחי' זה, כי... (ו)הביטול דיחוי"ע שמצד הוי' דלתתא (לגבי הוי' דלעילא) הוא כמו יחוי"ת, כה.

ואולי יש להעיר עדי"ז מד"ה ואתה ברחמיך הרבים באוחי"ת חנוכה (בראשית כרך ה תתקסה, ב), וד"ה הנ"ל תרני"ח (סחי"מ תרני"ח ע"י סה) שכי, וז"ל: וזהו מה שבפסוק ראשון [דק"ש] יש כ"ה אתוון כי הנה אעי"פ שמתבונן היטב בקי"ש ביחוי"ע איך שהוי' אחד דכולא קמ"י כלי"ח ממש כו' . . מ"מ גילוי זה [הוא] רק בעין השכל אבל לא בעיני בשר עד לעי"ל דכתי' וראו כל בשר כו', לכן נקי' זה ג"כ כ"ה בחי' כדמותינו להיות שהוא בהתבוננות השכל ואינו רואה אמיתית הדבר . . וממילא גם הביטול בזה הוא בבחי' ביטול היש בלבד (עכ"ל בסחי"מ תרני"ח שם. ובשינויים קלים באוחי"ת שם. וראה גם אוהי"ת מטות שבהערה 23).

ציון אור התורה בהמאמר הנ"ל

על מ"ש בהמאמר: "אף שיחוי"ע (בכלל) היא בחינת זה"י, מציין בהערה 23 לאוה"ת מטות ע"י אירפד, ולסח"מ תרס"ט ע"י ה ואילך.

ויש להוסיף, שכ"ה בד"ה ואתה ברחמך הנ"ל (אוה"ת חנוכה שם תתקסח, א. סח"מ תרנ"ח ע"י סג).

[דא"ג: מ"ש בהערה 26: ראה אוה"ת מטות שם, שכ"ה בכסלו הוא בח"י כה (ע"ד כ"ה באלול). - לכאורה יש לתקן, דאינו באוה"ת שם, אלא ב' עמודים לפניו בעמוד אירפב ואילך].

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

הערות בפרש"י בפרשתינו

הרב אהרן חיטריק
≈ תושב השכונה ≈

מקץ מא, א

ויהי מקץ כתרוממו מסוף וכל לשון קץ סוף הוא, כ"ה לשון רש"י בכל הדפוסים הנפוצים.

לכאורה צ"ע למה רש"י מביא גם ת"י "ויהי", שאינו מפרשו.

הנה בדפוס ראשון אין ת"י "ויהי מקץ" ומתחיל רק מת"י "כתרוממו", וכן משמע מכמה דפוסים הראשונים שתי "ויהי מקץ" הוא שם הסדרה ולא מפירוש רש"י. (וכן הוא בכמה התחלת הפרשיות, כמו שכתבתי במ"א).

בדפוס ט הגירסא: "ויהי מקץ, מקץ כתרנומו...". וכן היי הגירסא לפני הרא"ם שמתחיל "מקץ כתרנומו".

וכן מצאתי בכת"י רש"י ישן ושם נוסף: ופרעה חלם הו"ו מלא... שפרעה ויוסף ראו את החלום ד"א ופרעה וחולם החלומות זה יוסף בעל החלומות".

פירוש זה מובא בתוספת השלום לרבינו בעה"ת.

"ויהי מקץ תוספת הו"ו מלמד שיוסף ופרעה ראו החלום.

מקץ מא, ח ואין פותר אותם לפרעה.

פי' רש"י: "פותרים היו אותם אבל לא לפרעה שלא היו קולן נכנס באזניו" כ"ה כמעט בכל הדפוסים וחלשון מגומגם.

אבל בדפוס ג' הלשון "פותרין היו אותם אבל לא לפרעה שלא היו נכנסין דבריהם בלבו".

וכ"ה בכת"י רומי.

מקץ מא, מד

ובלעדיך שלא ברשותך

מכמה דפוסים רש"י משמע שאין כאן ד"ה חדש אלא שזה המשך ממה שאמר לפני זה "ואני גוזר לא ירים איש את ידו בלעדיך שלא ברשותך" וגורסים "בלעדיך" ולא כלשון הכתוב "ובלעדיך".

וע"פ זה מובן מה שממשיך "ד"א אני פרעה". שלפי הדפוסים שלנו זה שייך לד"ה שלפני זה.

וכן ברלינר ואחריו שעוועל הדפיסו זה בהמשך אחר.

בכמה דפוסים רש"י הגירסא "בלעדוך כלומר שלא ברשותך".
ובכת"י רומי הגירסא "בלעדוך ושלא ברשותך" וגם שם הוא
המשך אחד.

מקץ מא, מד

ד"א אני פרעה . . . רק חכסא

בדפוס א ליתא כל הפירוש. וכן משמע שלא חי לפני הרא"ם.

בדפוס ב ג ו ח נוסף אחרתי "רק חכסא": "אגדל ממך אלא
שיש [בכמה דפוסים: שהוצרך] לפרש לו בשעת נתינת הטבעת".

בדפוס ג כנ"ל אבל ליתא תי "אגדל ממך".

בדפוס ז אחרתי "רק חכסא" נוסף "ונתינת הטבעת".

פי' זה נמצא בחזקוני, וברבינו בעלי התוספות.

בכת"י אחד מצאתי הגירסא "ד"א אני פרעה אני ואהיה מלך
ובלעדוך לא ירים, רק חכסא אגדל ממך, אהא יקיר מנך".

ח ס י ד ו ת

הערות בס' שיעורים בתניא

הח' מרדכי א. י. טלזנר
≈ תלמיד בישיבה ≈

בס' שיעורים בתניא [ח"ג, ע' 1613] מובא הערת כ"ק אד"ש
בנוגע לספר קיצור שו"ע ש"לא חי נפוץ לימודו ברוסיה אפי'
בדורות האחרונים" ועייש עוד - וילח"ע מסיפור המשפיע

הרה"ח רא"ח שי רויטבלאט [באסיפת צא"ח בחוהמ"ס דהאי שתא] שבלמדו בחרקוב בשנת תרפ"ו נסע הרי"פ ז"ל על חגה"פ לכ"ק אדמו"ר מהרי"צ - וכשחזר משם הביא הוראות שונות להתלמידים ומהם שילמדו פ"י התפלה, שילמדו שו"ע ואפ"י קיצור שו"ע - וסיפר, שפעם נכנסו לכ"ק אדמו"ר מהרי"ש וראו שספר הקיצור שו"ע בידו - כ"ז מסר בשם כ"ק אדמו"ר מהרי"צ. - מובן שא"י נוגע לחערות כ"ק אדי"ש ע"ד החסידים אם למדו קצשי"ע או לא, רק הערה ע"ד היחס להספר.

≈ ≈ ≈

הערה בהסכמת הרה"צ ר' זוסיא בספר התניא

בתניא בהסכמת הרה"צ ר' זוסיא "ואסור לשום אדם לדפוס הספר הני"ל" - ובהסכמת הרי"ל "לבל ירים איש את ידו ואת רגלו לדפוס עד משך חמש שנים" - וצ"ב הלשון "לדפוס", דלכא"ו צ"ל להדפיס כלשון הרגיל, שפ"י ע"י אחרים (לאזען דרוקען) וכדלהלן בהסכמת בני הגאון המחבר "שלא ירים איש את ידו להדפיס כתבניתם" - וכן בהקדמת המלקט כי "על כל המדפיסים שלא להדפיס קונטריסים הני"ל".

עוד צ"ב הלשון בהקדמת המלקט "להביא את קונטריסים הני"ל לבית הדפוס" וכן להלן קצת "שלא להדפיס קונטריסים הני"ל" - דלכאורה צריך להיות הקונטריסים בתוס' ה"א - וכדלעיל שכי "והנה אחר שנתפשטו הקונטריסים הני"ל, (ובלי"א די קונטריסים).

נ ג ל ה

הערה בהלכות ספר תורה

הרב יעקב זאב ראטענשטרייך
≈ חבר הכולל ≈

בסיום הלי ספר תורה בהמשך הדינים של כבוד ס"ת כתב הרמב"ם בהלכה אחרונה (הלי י"א) וז"ל: כל מי שיושב לפני ספר תורה ישב בכובד ראש באימה ופחד, שהוא העד הנאמן לכל באי עולם שנאמר והי' שם בך לעד ויכבדתו כפי כחו. אמרו חכמים הראשונים כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. עכ"ל.

ולהעיר מפירושו על המשניות אבות פי"ד מ"ו וז"ל: כבוד התורה הוא בהוראת הזריזות בעשייתה ויכבד החכמים המעמידים אותה והספרים אשר חברו בה וכן חילול התורה וכו' עכ"ל.

הרי שינה מפירושו בסי' היד שפ"י שקאי על כבוד ספר תורה משא"כ באבות מפרש שמדובר על כבוד ציווי התורה או על תלמידי חכמים.

משא"כ רש"י במס' אבות שם פ"י המשנה לענין כבוד ס"ת ע"ד פ"י הרמב"ם בסי' היד עיי"ש.

ודרך אגב להעיר שרש"י פ"י שאסור להניח תורה ע"ג תורה וזוה נכלל ביכל המכבד את התורה, והרמב"ם פסק בפ"י הי"ה מהלי ס"ת שמותר להניח ס"ת ע"ג ס"ת.

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' אליהו ע"ה ב"ר יואל ע"ה
בלייך
נפטר א' דר"ח טבת ה'תשמ"ג
ת.נ.צ.ב.ה

*

נדפס ע"י בנו
הרה"ת ר' שלמה זלמן וזוגתו מרת מרים ומשפחתם שיחיו
בלייך